

## ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

4. Іноземцева С.В. Використання педагогічних ідей В.О. Сухомлинського в роботі з дітьми з особливими потребами. / Іноземцева С.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/znpkhnpu\\_ttmniv/2008\\_21/11](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu_ttmniv/2008_21/11)
5. Кучерова Г.М. Методика проведення гри на уроці. – Харків: Вид. Група «Основа», 2009. – 84 с.
6. Науково-методичний посібник. Виховання моральності підрастаючого покоління / Упоряд. К.І.Чорна, В.О.Білоусова, Н.І.Ганнусенко. – К: Богдана, 2005.
7. Савицька Г.І. Виховання морально-етичних норм поведінки в учнів допоміжної школи // Дефектологія. – 2005. – №3. – С.26-29.
8. Сухомлинський В.О. Обережно, діти. – Луганськ: Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2008. – 264 с.
9. Ягоднікова В.В. Інтерактивні форми і методи навчання і виховання учнів. – Харків: Вид. Група «Основа», 2009. – 144 с.

**Зимовець Л. І.\***

### **ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ЯК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

*У статті окреслено важливість використання музикотерапії як здоров'язбережувальної технології в дошкільному навчальному закладі.*

Сучасний дошкільник живе в нових економічних та соціальних умовах. Він зазнає великого впливу широкого інформаційного поля, часом доволі агресивного. Він рухається своїм життєвим шляхом навчання, проінформований про все потроху. Для нього все більшого значення набувають атрибутивні речі: у що він вдягнений, наскільки особлива його іграшка – усім цим можна похизуватися перед однолітками. Час від часу він самовиражається в різні способи, привертає до себе увагу. Чимала кількість сьогоднішніх вихованців-дошкільників є свідками боротьби батьків за виживання, страху дорослих втратити роботу, неспроможності заплатити за лікування рідних. Усе, що вони бачать, відбивається в їхній свідомості і приводить до збільшення кількості нервових дітей. А нервовість, як відомо, є хворобою особистісного зростання.

Нам, педагогам, потрібно бути завжди поруч, щоб допомогти дитині систематизувати, осмислити велику за обсягом і суперечливу інформацію, що надходить до неї ззовні, дати доступні та чіткі відповіді на запитання про складне й незрозуміле, заспокоїти її.

Одним із секретів педагогічної майстерності була і залишається здатність педагога зберігати дитячий погляд на світ та життя в ньому. Бути Учителем – це добре пам'ятати своє дитинство і вміти повертатися в нього час від часу. Щоб самопочуття дошкільника було радісним, світобачення – оптимістичним, слід з великим терпінням і любов'ю оберігати

---

\* © **Зимовець Л. І.**

## ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

його від стресів та життєвих негараздів [1].

Догляд за душею – складна, відповідальна, проте вкрай необхідна функція педагога. Що таке педагогічний талант? К. Станіславський на це запитання відповідає: «Талант – це щаслива комбінація багатьох творчих здібностей людини в поєднанні з творчою волею,... це спостережливість, вразливість, пам'ять, темперамент, фантазія, уява, ... смак, розум,... відчуття внутрішнього і зовнішнього темпу, музикальність, щиросердність, безпосередність...» [6]. Так великий режисер і педагог К.Станіславський уявляв театральну педагогіку, додамо, що педагог і режисер мають однакову мету – розвиток емоцій, почуттів, інтелекту своїх вихованців [6].

У житті дітей, що не день – то подія, що не мить – то відкриття. Діти дуже допитливі, постійно перебувають в русі, тому дуже важливо залучати їх до різних видів діяльності.

Зокрема музична діяльність дає дітям безмежне поле для цікавих спостережень та відкриттів, тим паче в наше неспокійне комп'ютерне століття.

Автори підручника «Педагогічна майстерність» визнають важливість музикотерапії як прийому розрядки від негативних емоцій за допомогою утворення вогнищ захисного збудження: «Поринаючи в царину мистецтва, ми отримуємо позитивні емоції, дія яких гальмує негативне ставлення і сприяє врівноваженню емоційного стану» [5].

Лікувальні властивості музикотерапії, що впливають на духовний і фізіологічний стан людини, були відомі дуже давно. Цілющу дію музики помітили давно, ще в стародавніх Китаї, Єгипті, Греції. Лікар та музикант Авіценна один з розділів своєї енциклопедії «Канон лікарської науки» присвятив лікуванню звуком, а англійський мислитель Р.Бертон визнав, що музика здатна лікувати нервові розлади. У середньовіччі ця проблема вивчалася в руслі теорії афектів, що встановлювала зв'язок між емоційно почуттєвими станами людини й способами їх відображення в музиці. З тих часів стратегія психотерапевтичних і лікувальних можливостей музичного мистецтва проходить червоною ниткою через усі психолікувальні напрями.

Перші спроби наукового пояснення цього феномена відносяться до XVII століття, експерименти розпочалися в XIX столітті, а у XX столітті були розкриті профілактичні, лікувальні й оздоровчі властивості музичного мистецтва – властивості звуків та їх взаємозв'язок між частотою коливань та фізіологічних процесів в організмі людини.

Щоб зрозуміти, як музичний твір впливає на організм людини, необхідно з'ясувати його фізичні властивості. Отже, звук переміщується у просторі у вигляді хвиль і має частоту звучання: (вібрацію), інтенсивність звучання та тембр. Терапевтичний ефект музики залежить від частоти її звучання: числа обертання ферментів співпадають із частотою звуків музичного звукоряду. Ферменти під дією звука починають

## ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

«звучати» – викликати біохімічну реакцію в організмі. Так, на звуки низького регістру реагують травні ферменти, тобто шлунок, а на високі частоти «відгукуються» органи дихання. Так лікарі зцілювали пацієнтів, які страждали від радикуліту звуками труби, у давній Спарті воїни вставали до бою під звуки дерев'яних духових інструментів, які підвищували тонус м'язів. Відомо, що тембр кларнету позитивно впливає на кровообіг людини, тембр флейти сприяє релаксації, скрипка та фортепіано заспокоює нервову систему.

Сучасні досягнення вчених у галузі музикотерапії довели, що вплив музики на інтелектуальний, психологічний і фізіологічний стан людини величезний, та ще й сприяє розвитку педагогічних здібностей, здатності «бачити» внутрішній стан учнів і адекватно на них реагувати. Педагог, який має музичну освіту, добре знає класичну музику та має педагогічний талант, може бути музичним терапевтом [3].

Теорія загальної музичної освіти має акцент на пізнавальній функції музики. Але, якщо ми пригадаємо себе у дитинстві чи подивимось на наших малюків, які із задоволенням танцюють або грають у музичні інструменти, то зрозуміємо, що не бажання щось пізнати, а саме бажання радіти і отримувати задоволення від «гри у музику» бачимо ми на їх обличчях і в їх діях. Музична діяльність, насамперед, має хвилювати дитину, приносити їй радість. Тільки в життєрадісній атмосфері створюється ситуація розвитку дітей.

Музика – це насамперед джерело енергії, що впливає на дитину, як цілком здорову для її гармонійного розвитку, так і з певними фізичними, сенсорними та емоційними розладами. Так, у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами слід урахувати те, що ступінь нестійкості уваги в них набагато вищий, ніж у звичайних дітей. Таким дітям треба добирати для слухання короткі і яскраві музичні фрагменти, проводити заняття в досить жвавому темпі, з високою позитивною емоційною наповненістю, з хвилинками релаксації, щоб не втомлювати дітей, а завдяки музиці давати радість. Тільки в умовах радості діти розкривають свої потенційні можливості, і саме через радість можна виховати в них щирю й міцну любов до музики на все життя.

Основним завданням музично-терапевтичних занять з дітьми є гармонізація психосоматичних процесів які відбуваються в дитячому організмі. Такі заняття мають не тільки оздоровчу, а й розвивальну мету.

Для підтримання фізичного і психічного здоров'я дітям корисно брати участь у різних іграх, танцях, та найбільший музично-терапевтичний вплив на дитину має слухання різнохарактерних музичних творів. Оскільки в наш час діти відчувають шалений ритм життя і бувають надмірно збудженими, агресивними, їм потрібна спокійна музика, і чим більше, тим краще.

Бажаного терапевтичного ефекту можна досягти лише за

## ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

умови щоденного їх проведення під час інших видів діяльності в групі – малювання, ліплення, конструювання, виконання фізичних вправ.

У зв'язку із цим Міжнародний інноваційний центр гармонійного розвитку людини представив інноваційну медико-педагогічну технологію (МТП) – музико-терапевтичну педагогіку. МТП передбачає передання дитині знань засобами мовно-музичного мистецтва з досягненням виховного та лікувально-оздоровчого ефектів.

Це – універсальна освітня технологія як для здорових дітей усіх вікових категорій, так і за наявності різних захворювань: затримки психомовленнєвого розвитку, зниження зору, слуху, при заїканні, психоемоційних відхиленнях. Позитивне емоційне збудження під час звучання приємних мелодій покращує самопочуття та настрої, знижує психоемоційне напруження, тривожність, посилює увагу, стимулює розумову активність, сприяє духовному розвитку дитини.



**Рис. 1. Схеми проведення навчання з урахуванням психофізіології**

МТП «Піснєзнайка» – шлях до гармонійного розвитку особистості, сім'ї, суспільства. МТП «Піснєзнайка» – крок до підвищення якості життя [2].

На заняттях з музикотерапії добре використовувати танцювальну терапію, тонування звуків, вокальну терапію, музикування, музичні ігри, релаксаційні вправи.

## ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Головним для музикотерапевта є не дисципліна на занятті, а створення радісної атмосфери, досягнення позитивного емоційного відгуку від спілкування дітей з музикою. Так долаються наслідки психологічних утисків дітей – дитячі неврози. Для цього насамперед треба змінити підхід для звичайних занять: менше шоу – більше користі; спершу зміст – потім форма; до результату – через якісний процес. Треба змістити акценти у своїй діяльності: формувати музичні здібності дітей не для демонстрації її перед глядачами, а задля розвитку її особистості та поліпшення її фізичного та духовного здоров'я.

Чудовим прикладом розвитку творчого потенціалу дітей є система Карла Орфа, де діти не тільки слухають і виконують музичні твори, а й самі творять музику, виконуючи мовленнєві та музично-рухові вправи. Сутність цих вправ, за К. Орфом, – у декламації віршів або прози під супровід:

- «озвучених» жестів – плескання;
- голосових звукових ефектів, шепотіння, цокання язиком;
- ритмічного акомпанементу шумових музичних інструментів, імпровізацій;

Система музичного виховання К. Орфа заснована на:

- дитячій творчості, імпровізації;
- синтезі різних видів діяльності;
- високій руховій активності.

Використання рухових елементів під час мовленнєвих вправ допомагає навчити дітей формувати швидкість реакції, терплячість, кмітливість, запам'ятовуванню текстів, формуванню в них чіткої дикції. Крім всього переліченого, це приносить дітям велике задоволення і радість [4].

З особливим захопленням мої діти розігрують казки, супроводжуючи свої дії «озвученими» жестами та грою на шумових дитячих інструментах. Музика і казка, які поєднуються на заняттях музикотерапії, пробуджують фантазію й уяву дитини, збагачують її новими образами, смислами та уявленнями. Драматизація казки сприяє руховій активності дитини: жестами і мімікою вона може зобразити емоційний стан казкового персонажа. Це їм дуже подобається, адже дітям властиво перетворюватися й перетворювати все, що їм приходить на думку.

Художні засоби музичної казки успішно виконують різноманітні навчально-виховні функції:

1. Розвиток уваги, пам'яті, мислення, уяви, фантазії, творчих здібностей.
2. Активізацію пізнавального інтересу.
3. Координацію емоцій, художню емпатію, артистизм.
4. Формування морально-етичних якостей – чесності, правдивості, доброти.
5. Фізичний розвиток дитини.

Головне – дитину слід виховувати на казках з яскравими, позитивними героями та високими моральними орієнтирами.

## ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Отже, у вихованні гармонійної особистості всі види музичної діяльності мають велике значення. Сила музики безмежна: вона не тільки розвиває творчі здібності, стимулює розумову діяльність, виховує естетичний смак, а й лікує і формує в дитей позитивну програму життєдіяльності.

### Література:

1. Кононко О. Картина світу сучасного дошкільника // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – №1. – С. 10-11.
2. Міжнародний інноваційний центр гармонійного розвитку людини / Під редакцією Н. Мельник. – К.: Піснесзнайка. – 2003. – С. 1-5.
3. Недериця С. Музична терапія як засіб лікувального та розвивального впливу на дітей // Музичний керівник. – 2011. – №5. – С. 4-6.
4. Шараєвська І. Мовленнєві та музично-рухові вправи за системою. – К. Орфа // Музичний керівник. – 2011. – №3. – С.9-10.
5. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність / За редакцією Зязюна І.А. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
6. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність / За редакцією Зязюна І.А. – 3-е вид. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.

**Кудак Т. О.\***

### РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГРУПІ ПODOВЖЕНОГО ДНЯ

*У статті визначено психолого-педагогічні умови оптимальної організації навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток творчих здібностей молодших школярів у групі подовженого дня.*

Початкова школа – старт великої і цікавої мандрівки дитини до країни знань. Саме тут закладається фундамент розвитку й зростання особистості. За роки навчання в початкових класах дитина повинна не лише опанувати основи наук, набути типових рис характеру, а й розкрити творчі можливості, стати неповторною індивідуальністю, з власними смаками, інтересами, здібностями.

Проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів у групі подовженого дня (ГПД) є однією з найбільш важливих для успішного самовираження особистості, її всебічної самореалізації та адаптації в сучасному світі.

Видатний педагог В. Сухомлинський мудро підкреслив, що, відряджаючи дитину до школи, кожна мати вірить у те, що справжній учитель, вихователь побачить у її дитині щось таке, чого не може побачити вона, і розвиватиме побачені здібності [4].

Робота в групі подовженого дня, за Б. Кобзарем, дозволяє поширити й поглибити знання школярів, зміцнити набуті на уроках навички та вміння, розвинути здібності дітей, задоволь-

\* © Кудак Т. О.